

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Диана Милчева Игнатова на

ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

за присъждане на образователно-научна степен „доктор“

по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика)

на тема: **„Обучителни стратегии при деца с дислексия и дискалкулия“**

разработен от докторант Димитра Корака

катедра „Специална педагогика“, ФНОИ, СУ „Св. Кл. Охридски“

в съответствие със заповед на ректора № РД-38-445/ 19.07.2024 г .

и съгласно протокол № 1/ 25.07.2024 г.

Представеното становище следва основните изисквания, утвърдени при обсъждането на дисертационен труд за придобиване на образователно-научна степен „доктор“.

1. Актуалност и значимост на изследвания проблем в научно и научноприложно отношение.

Заглавието на труда формира очаквания за разработване на изследователска програма, свързана с новаторски идеи в образователната практика. Актуалността на темата произтича от нарастващият брой ученици със специфични нарушения на ученето в общообразователното училище. Във връзка с това, структурирането на подходяща образователна среда и владеенето на специализирани подходи и техники от страна на учителите, са ключови в съвременния образователен контекст, като се превръщат в отправна точка за научно-изследователска работа.

Уместно е да се отбележи това, че пред вид съвременната концептуална рамка в тълкуването на специфичните нарушения на ученето, която налага употребата на термин „чадър“ – „дислексия на развитието“ или идентичният термин „специфична дислексия“, които са обединяващи понятия и включват термините „дислексия“, „дисграфия“ и „дискалкулия“, заглавието би било по-издържано, ако не предполага делене на субкатегории – дислексия и дискалкулия. Подходящо би било да се използва само

обединяващият термин „дислексия на развитието“ или да се спомене единствено групата на децата с дискалкулия, тъй като фокусът в изследването и дизайнът на изследователската методика са насочени към този сегмент от училищната популация..

Във връзка с горе споменатото ще отбележа, че положително впечатление създава фактът, че още в увода докторантката коментира това, че двете субкатегории принадлежат към по-голям клас нарушения, които се проявяват със специфични особености в процеса на овладяване на училищните способности, и не са резултат от други нарушения с първичен характер. По подобен начин по-нататък в изложението отбелязва, че базисни диагностични критерии и при двете групи нарушения са дефицити в зрителната преработка, особености на работната памет (краткосрочната памет), както и данни за специфика в езиковото развитие в ранна възраст.

2. Съдържание и качества на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е в обем от 165 стандартни машинописни страници текстова част, 11 страници библиографска справка и приложения с подробни описания на изследователската методика в рамките на 52 страници. Работата е добре структурирана макар и по нестандартен начин от гледна точка на изискванията за написването на подобен труд. Имам пред вид обособяването на части „А“ и „Б“ – част „А“, която представлява литературен обзор и част „Б“ – която представя изследователската програма и реализацията ѝ. Част „А“ е разделена на две подчасти, посветени на централните терминологични конструкции в изложението - „дислексия“ и „дискалкулия“. Част „Б“ е структурирана в три подчасти – описание на изследователската методология, количествен анализ на данните и качествен анализ, в края, на който са интегрирани изводите, заключението, препоръки към практиката и описание на приносните моменти.

Прави впечатление балансирано представеното съотношение между теоретичната част (Част „А“ в обем от 94 с.) и методологично-изследователската част (Част „Б“ в обем от 84 с.), в която се включват също описание на теоретично-приложните аспекти и приноси на дисертационния труд.

Проучени са 153 литературни източници (преобладаващата част, от които са на английски език) като са посочени трактовки на утвърдени класически автори в сферата на поставения в заглавието проблем, а също и съвременни. Това дава основание да се допусне, че докторантката внимателно и задълбочено е проучила разглежданата от нея тематика. Тук обаче е важно да се обърне внимание на хаотичното подреждане на авторите и заглавията в списъка с използваната литература, които не са подредени по азбучен ред. Изискването е да се систематизират първо изворите на гръцки език, след което да се изведат англоезичните автори и заглавия.

Уводът е целенасочен и мотивира темата. Тук би следвало да се отбележи, че не е прието хипотезите и основните изследователски проблеми да се коментират в увода, въпреки, че до голяма степен това фокусира вниманието на читателя.

Подходящо е в съдържанието да се включи показалец на таблиците и диаграмите, както и да се обозначи приложението, което заема значима част от обема на дисертацията. Забелязва се известно разминаване между указанията в съдържанието страници и страниците вътре в текста.

Текстът на дисертацията е представен систематично.

Литературният обзор се разгръща последователно и задълбочено, което създава впечатление за яснота в тълкуването на проблематиката. Докторантката има добър стил на академично писане. Препоръката е свързана с представянето на основните терминологични конструкции в светлината на медицинския и социалния модел в науката, което би улеснило тълкуването на концептуалните неясноти в интерпретациите по проблема „дислексия на развитието“. Въпреки това, Димитра Корака упява да носочи вниманието към обяснителните теории за етиологията на „дислексията на развитието“, макар че не успява да ги систематизира. Много добро впечатление прави представянето на съвременни данни от невроизобразителни изследвания, които доказват биологичната основа от една страна на невронните механизми и системи (които са в основата на когнитивните процеси), а от друга - на невронните нарушения, които в редица от случаите предпоставят дефицити на надмодалната перцепция и се асоциират с проявите на нарушенията на ученето.

Следва да се отбележат непълноти при представянето на научните класификации за дислексия на развитието. Докторантката поставя на обсъждане единствено класическата класификация от западната научна школа по Ingram, 1964, като дори не

цитира автора ѝ. Липсата на систематизирано представяне на основните терминологични конструкти в този труд от гледна точка на медицинския и социалния модел е една от причините, поради която Димитра Корака вероятно не успява да представи и типичните за всеки един от моделите базисни класификации.

На стр. 28 изненада буди изводът на докторантката, че „при специфичната дислексия трудностите в четенето неизбежно водят до трудности със спелинга“. Според фонологичните теории за обяснение на дислексията на развитието, забавеното формиране на фонологичните умения у децата, част от които са и уменията за спелинг, са в основата на трудностите в овладяването на четенето, а не обратното.

В литературния обзор препоръката е докторантката да предложи повече изводи и обобщения на парадигми, концепции, идеи и съждения.

На стр. 57 в опит да изясни коморбидните на дискалкулията нарушения и въпреки, че вече пространно на около 50 стр. е изяснила проблемът „дислексия“, ненужно се впуска в дефиниции, за да отговори на въпроса „Какво е „дислексия“?

На стр. 58 е допусната грешка при дефинирането на терминът „диспраксия на развитието“. Вместо „Developmental Coordination Disorder“ нарушението е обозначено като „Developmental Cooperation Disorder“. По подобен начин на стр. 71 некоректно се използва „dysarithmic“ вместо „dysarithmic“.

Част „Б“ от дисертационния труд представя изследователската програма – цели, хипотези, участници в изследването. Не са систематизирани задачите на дисертационното проучване, въпреки че много добър е фокусът на докторантката върху изследователските въпроси. Димитра Корака заявява две основни цели в хода на изследването – разработване на критерии за оценка и идентификация на ученици с дислексия и дискалкулия и разработване и приложение на методика за специализирано педагогическо въздействие в началните училища. Първата цел е твърде амбициозна. На практика докторантката не успява да достигне до реализацията ѝ като се ограничава до постигането на втората поставена цел.

Част „Б“ представя подробен количествен и качествен анализ на получените резултати, придружени от съответстващи на данните изводи. Емпиричните данни са подложени на статистически анализ, който доказва тяхната стойност. Получените

резултати, тяхната достоверност и начинът на обсъждането им са представени последователно в съответствие с общата методология на изследването.

Приложените таблици, фигури и диаграми визуализират зададените от докторантката параметри. Може да се каже, че на базата на използваните методи за качествена оценка - анализ, синтез, обобщение, сравнение Димитра Корака успява да установи зависимости и взаимовръзки, заложи в хипотезата и експерименталната програма.

По отношение на научните стойности на дисертационния труд следва да се отбележи, че целесъобразното конструиране на една от целите, предпоставя и приносните моменти. Като цяло изследванията посветени на специализираното образователно въздействие при деца с дискалкулия, са малко на брой.

Във връзка с това разработеният от Димитра Корака труд има научна стойност с изследователски и значим приложен принос. Представени са експериментални данни, на базата, на които се достига до изводи и потвърждаване на хипотези. Разработена е оригинална методика от две части – оценъчна и образователна, приложимостта и значимостта, на която са емпирично доказани.

Имам следният въпрос към докторантката:

В хода на изследователската работа какви впечатления добихте относно нагласите на учителите за прилагането на персонализиран подход в работата с децата и учениците със специфични нарушения на ученето и какви са възможностите за това? Има ли нормативна база в Република Гърция, която регламентира приобщаването на децата и учениците със специални образователни потребности в условията на общообразователната група на детската градина или класната стая?

Авторефератът отразява съдържанието на дисертационния труд като включва методологически основни положения и приносите на дисертационния труд.

Публикациите на докторантката представят ключови моменти от развитието на дисертационното изследване.

Заклучение

Обсъжданият дисертационен труд по замисъл, начин на изложение, обработка и анализ на данните, както и с приносните си моменти, удовлетворява изискванията на Закона за научните степени и звания. Това ми дава основание да предложа на уважаемото научно жури да присъди на Димитра Корака образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика), което аз също ще подкрепя чрез настоящето становище.

30.09.2024 г.

София

Автор на становището:

/доц. д-р Диана Игнатова/